

Niet getrouwd en geen kinderen? Dan is het bij de erfenis dikke pech voor uw naasten

Wie alleen woont en geen kinderen heeft, denkt best eens na over wat er met zijn erfenis gebeurt als hij sterft. Spoileralert: er zal niet veel van overblijven. Tenzij je trouwt. Dan verandert alles. 'Kinderloze singles worden door de overheid gediscrimineerd.'

[Sofie Mulders](#) 25 januari 2025, 03:00

Op een van de warmste dagen van 2023 ging ik bijna dood. Het gebeurde toen ik in de auto zat en over de E314 reed. Dat is mijn favoriete snelweg, omdat je er door het glooiende Vlaams-Brabant glijdt en de vergezichten er zo mooi zijn. Ik was op weg naar

Oostende, de radio stond aan, de airco werkte, en toen week de chauffeur van de auto die ik aan het inhalen was plots uit naar mijn rijvak. Zonder reden, zonder zijn richtingaanwijzers te gebruiken, tegen ongeveer 110 kilometer per uur. In een halve seconde zag ik links van mij de vangrail en vlak achter mij een andere auto, maar blijkbaar besliste ik instinctief toch om zowel gecontroleerd te remmen als zoveel mogelijk naar links op te schuiven, en hoewel er niet veel centimeters overbleven tussen mij en die vangrail, heeft dat me gered.

Blijf op de hoogte

Krijg een melding bij belangrijk nieuws

Toen ik iets of wat bekomen was, dacht ik: dit leven kan echt in een vingerknip voorbij zijn. En op die warme dag in 2023 flitste er nog iets anders door mijn hoofd. Misschien klinkt het raar, maar ik dacht aan mijn nalatenschap. Ik woon alleen en heb geen kinderen, en omdat ik niet wil dat mijn erfenis naar verre familie gaat als ik er niet meer ben, stelde ik een aantal jaar geleden al een testament op waarin ik mijn erfgenaam heb aangeduid. Wie langzaamaan de vijftig nadert, denkt al eens wat vaker na over de dood. Maar terwijl ik met trillende benen verder reed, besepte ik nog eens wat ik eigenlijk al langer wist: als je dan toch moet sterven, kun je maar beter getrouwd zijn.

In 2023 inde Vlaanderen **1,85 miljard euro** aan erfbelasting

Waarvan:

* **686 miljoen euro** op nalatenschappen aan 'anderen'

* **688,5 miljoen euro** op nalatenschappen in rechte lijn

* **261 miljoen euro** op nalatenschappen aan broers of zussen.

Wanneer iemand overlijdt, bepaalt de wet wie de erfgenamen zijn. Daar zit een vastgelegde volgorde in, en hoe hoger de erfgenaam in die rangorde zit, hoe minder belastingen hij betaalt op de erfenis die hij ontvangt. Zo betalen partners en kinderen de laagste tarieven, broers en zussen betalen bijvoorbeeld al iets meer, en als je tot de categorie 'anderen' behoort, wordt het hoogste tarief aangerekend. Dat kan bijvoorbeeld gaan om verre familieleden zoals neven, nichten, tantes en ooms, maar ook petekinderen, minnaars of vrienden. Dit stuk gaat over de mensen die hun erfenis willen nalaten aan die 'anderen'. En ze zijn met meer dan u misschien denkt.

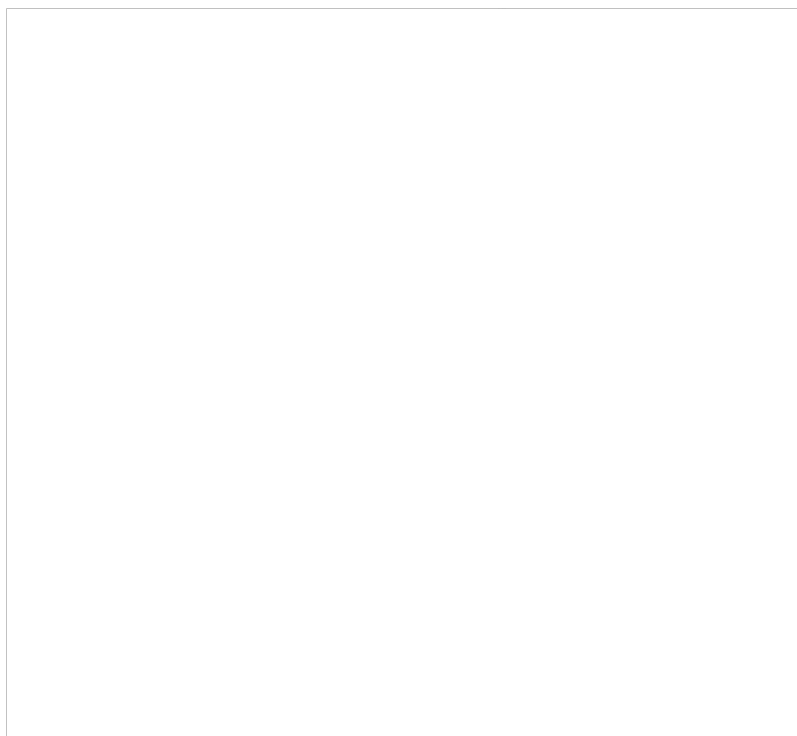
Eerst een rekensom. Stel, je bent een kinderloze vijftiger, hebt meer dan dertig jaar gewerkt en ook al eens een erfenis ontvangen, waardoor je een vermogen van 400.000 euro hebt vergaard: een huis dat 350.000 euro waard is, en 50.000 spaargeld bij de bank. Zo'n vermogen is niet voor iedereen weggelegd, maar het is ook

geen uitzonderlijke situatie. Als die kinderloze vijftiger plots sterft in een auto-ongeluk en hij is gehuwd, dan erft zijn partner automatisch alles en betaalt die een erfbelasting van 48.000 euro (zie kader). Heeft de kinderloze vijftiger al twintig jaar een relatie, maar wonen de partners elk in hun eigen huis en zijn ze ongehuwd of niet wettelijk samenwonend, dan moet er een testament zijn opgemaakt waarin de partner als erfgenaam is aangeduid. Zoniet gaat de nalatenschap naar de ouders, broers en zussen van de vijftiger of, indien die er niet zijn, naar verdere verwanten. Als dat testament er wel is, betaalt de overblijvende partner 205.500 euro erfbelasting. Dat is meer dan de helft van de totale nalatenschap.

Vanaf 2026 wil de Vlaamse regering de erfbelasting hervormen, en de mogelijke nieuwe tariefschijven lekten al uit. Als de kinderloze vijftiger uit ons voorbeeld sterft wanneer die nieuwe regeling van kracht is (wat overigens nog lang niet zeker is), zou zijn partner nog 179.000 euro betalen op de nalatenschap van 400.000 euro. Dat is nog altijd bijna vier keer zoveel als wanneer ze getrouwd geweest waren.

ZWAARST BELAST

Er zijn veel voordelen aan alleen wonen en geen kinderen hebben, zeker als je er bewust voor kiest. Ook de vrijheid hebben om te bepalen wie je erfgenaam wordt, zou je als een troef kunnen zien. Want wie gehuwd is of kinderen heeft, kan dat bijna niet. Maar de prijs die je voor die vrijheid moet betalen, is wel heel hoog. Hoe gek het ook klinkt in een tijd waarin zowel het partnerschap als het ouderschap niet meer zo vanzelfsprekend is als vroeger: wie kinderloos is en iets na te laten heeft, doet er beter aan te trouwen. Maar dan moet je wel met twee zijn, en dat is niet voor iedereen een optie.

Precieze gegevens over het aantal kinderloze singles zijn er niet. “We vermoeden dat deze groep toeneemt, maar we kunnen dat nog niet hard maken met cijfers”, zegt Dimitri Mortelmans, professor sociologie aan de Universiteit Antwerpen, die sinds kort specifiek naar deze groep onderzoek voert. Een van de redenen waarom er waarschijnlijk meer kinderloze singles zijn, is het opleidingsniveau van vrouwen.

Mortelmans: “Er zijn nu meer hoogopgeleide vrouwen dan hoogopgeleide mannen, en we zien iets heel bijzonders bij de partnerkeuze van deze twee groepen. Over het algemeen hebben mannen geen probleem met een lageropgeleide vrouw, maar omgekeerd is dat wel het geval. En aangezien zij nu met meer zijn, vinden die vrouwen minder snel een partner en wachten ze dus ook met kinderen krijgen. Daar komt bij dat vrouwen vandaag de dag minder druk ervaren om een relatie aan te knopen of om moeder te worden. Getuigenissen over mensen die bewust geen kinderen willen, zie je ook steeds meer in de media opduiken, wat betekent dat deze groep significant aanwezig is. Alleen weten we dus nog niet precies in welke mate.”

Wat we wél zeker weten, is dat er veel mensen zijn die nalaten aan ‘anderen’, en dat de totale som van deze erfenissen een erg hoog bedrag is.

In 2023 inde Vlaanderen maar liefst 1,85 miljard euro aan erfbelasting. Bijna 686 miljoen euro daarvan werd verkregen door nalatenschappen aan ‘anderen’. Ter vergelijking: dat is slechts 2,5 miljoen euro minder dan de 688,5 miljoen euro erfbelasting die werd geïnd op nalatenschappen in rechte lijn, en meer dan 2,5 keer zoveel als de nalatenschappen aan broers of zussen (261 miljoen euro).

Met andere woorden: de kinderloze alleenwonende brengt de Vlaamse schatkist heel veel geld op. En niet alleen wat nalatenschappen betreft. Singles worden in België al jarenlang het zwaarst belast, zegt Michel Maus, professor fiscaal recht aan de VUB. “Sinds 2000 wordt de belastingdruk op arbeid in alle OESO-landen gemeten, en al 24 jaar lang staat de Belgische alleenstaande zonder kinderen op de eerste plaats van die lijst.”

Met de vergrijzing in het achterhoofd valt het nog te begrijpen dat het hebben van kinderen een fiscaal voordeel kent, gaat Maus voort. Om de pensioenen te blijven betalen, moeten er nu eenmaal genoeg kinderen geboren worden.

Maus: “Statbel (*het Belgische statistiekbureau, red.*) heeft deze zomer een studie uitgebracht waaruit blijkt dat er in 2023 voor elke 67-plusser 3,6 mensen waren in de beroepsactieve leeftijdscategorie, tussen 18 en 67 jaar. In 2070 zullen er dat nog slechts 2,4 zijn. Als je het zo bekijkt, moet je als overheid eigenlijk

stappen zetten om mensen aan te moedigen om kinderen te krijgen. De vraag is wel of de verschillen met mensen zonder kinderen zo groot moeten zijn. De hoge tarieven bij nalatenschappen die niet in rechte lijn gebeuren, vind ik echt een groot probleem.”

DUOLEGAAT

Karel* zoekt een uitweg voor die hoge tarieven waarmee zijn erfgenaam geconfronteerd zou worden. Hij is 57 en heeft al achttien jaar een relatie met een vrouw die een dochter heeft uit een vorige relatie. “Ik heb niet veel geld op de bank, maar toen mijn vader overleden is, heb ik van zijn erfenis een huis gekocht, en dat is wel iets waard. Zelf heb ik geen kinderen, en wanneer ik sterf, wil ik dat mijn huis naar Tina* gaat, de dochter van mijn vriendin. Maar als er geen officiële band tussen ons bestaat, zal ze zich blauw betalen aan erfbelasting. Daarom gaan mijn vriendin en ik nu trouwen, en ga ik Tina opnemen in mijn testament. Pluskinderen betalen dezelfde erftarieven als biologische kinderen. Er is trouwens nog een ander voordeel aan getrouwd zijn: als ik sterf, krijgt mijn vrouw een overlevingspensioen. Dat geldt niet voor mensen die wettelijk samenwonen. We gaan wel elk apart in ons eigen huis blijven wonen. Naar het schijnt is dat niet echt volgens de regels van het huwelijk, maar wordt het wel gedoogd.”

‘Ik vind dat de overheid mensen zonder kinderen discrimineert. Ze worden kapotbelast’

IVE ROSSEEL
FISCAAL EXPERT ACV

Ive Rosseel, fiscaal expert van ACV, strijdt allang tegen de hoge erfbelasting voor de erfgenamen van kinderloze singles. “Wat mij heel erg stoort, is dat Matthias Diependaele er in de vorige Vlaamse regering voor gezorgd heeft dat het duolegaat fiscaal nutteloos werd gemaakt (*Diependaele was voor N-VA toen minister van Financiën en Begroting, red.*). Het was de enige mogelijkheid voor kinderloze singles om een erfenis aan fatsoenlijke tarieven na te laten.”

Via een duolegaat in het testament konden zowel een goed doel als een andere begunstigde een deel krijgen van de nalatenschap. De vzw of organisatie betaalde de successierechten van zowel zichzelf als de andere erfgenaam, maar hield nog altijd geld over, en de andere begunstigde hoefde dus geen erfbelasting te betalen. Maar dit systeem in deze vorm werd in 2021 afgeschaft. Er werd wel een vriendenerfenis in het leven geroepen, waarbij het tarief voor de eerste 15.000 euro maar aan 3 procent belast wordt, maar aangezien de meeste erfenissen groter zijn dan dat, brengt dit voor weinig mensen zoden aan de dijk.

Wat krijgen je erven in rechte lijn versus ‘anderen’?

We nemen als voorbeeld een nalatenschap die bestaat uit een huis van 350.000 euro en 50.000 euro spaargeld.

I. Tarief voor erven in rechte lijn* en tussen partners in de huidige regeling	II. Tarief voor 'anderen' in de huidige regeling <i>Dit wordt berekend op het totaal van onroerende en roerende goederen.</i>	III. Tarief voor 'anderen' in de hypothetische nieuwe regeling vanaf 2026
<i>Onroerend goed:</i>		
3% op 50.000 euro	25% op 35.000 euro	3% op 50.000 euro
9% op 200.000	45% op 40.000	25% op 25.000
27% op 100.000	55% op 325.000	45% op 75.000
		55% op 250.000
<i>Roerende goederen:</i>		
3% op 50.000 euro		
Totale erfbelasting €48.000	Totale erfbelasting €205.500	Totale erfbelasting € 179.000

* *verwantschap in rechte lijn: de ene persoon stamt af van de andere, bijvoorbeeld ouder en dochter, grootouder en kleinkind.*

Het voorstel van Rosseel en het ACV - geef kinderloze singles de mogelijkheid om één iemand te laten erven aan hetzelfde tarief als mensen in de rechte lijn - zou volgens Rosseel 200 miljoen euro kosten. Dat bedrag is afgetoetst bij de Vlaamse Belastingdienst, zegt hij. "Ik vind dat de overheid mensen zonder kinderen discrimineert. Hun erfgenamen worden kapot belast en ook in andere belastingtakken zijn ze steeds de pineut. Zelf wil ik ook graag iets nalaten aan het kind van mijn broer, maar hij zal zich blauw betalen als ik geen stappen onderneem, zoals een schenking doen bij leven. Hoe valt dit nog te verantwoorden? Maar eigenlijk is mijn doel om de erfbelasting volledig te hervormen, namelijk lage tarieven voor iedereen én alle uitzonderingen en ontwijkingsmechanismen op de schop."

ALS VREEMDEN

Ook voor koppels is trouwen nog altijd de meest voordelige optie. Huwen biedt de meeste bescherming op erfrechtelijk en fiscaal vlak, bevestigen alle notarissen die we in het verleden en nu voor dit stuk gecontacteerd hebben. Wie wettelijk samenwoont kan genieten van dezelfde fiscale voordelen als gehuwde koppels, en van dezelfde tarieven in de erfbelasting, maar is wettelijk gezien minder erfrechtelijk beschermd, hoewel dat via bijvoorbeeld een testament wel aangepast kan worden. Wie minstens een jaar feitelijk samenwoont, krijgt ook de laagste tarieven bij de erfbelasting, maar heeft nauwelijks erfrechtelijke bescherming.

Als er geen testament gemaakt is waarin de nalatenschap werd toebedeeld aan die persoon, krijgt hij niets. Dat laatste geldt ook voor mensen in een latrelatie. "Van alle duurzame relaties in België bestaat 9 procent uit latrelaties", weet Michel Maus. "Geen kleine groep dus, maar wat erfrecht en erfbelasting betreft, worden deze mensen beschouwd als vreemden voor elkaar: als er geen testament is, erven ze niets, en als dat er wel is, moeten ze de hoogste tarieven betalen."

Het huwelijk bestond al bij de Romeinen, zegt Dave De ruyscher, historicus en jurist, en professor aan de VUB en de Tilburg Universiteit. "Het is in het leven geroepen om familievermogens veilig te stellen. Door het huwelijk werd de vrouw opgenomen in de vermogensstructuur van de familie van de man, en via het krijgen van kinderen was het de bedoeling om dat vermogen veilig te stellen. Vanaf het canoniek recht (*of kerkelijk recht, red.*) in de

dertiende eeuw krijgt het huwelijk ook een meer romantische invulling. Het wordt dan vooral opgevat als een contract tussen partners, waarbij bijvoorbeeld de verplichting tot levensonderhoud geldt.”

Erfbelastingen werden voor het eerst ingevoerd tijdens de Franse Revolutie. “Het idee was: als je sterft, blijft je eigendom van jouw erfgenamen en vloeit het niet naar de staat, en omdat de staat het eigendomsrecht beschermt, mag ze daar iets voor terugkrijgen.”

Hogere belastingen op de zijlijn dan op de rechte lijn zijn ooit ontstaan om het familiebezit te beschermen, vertelt De ruyscher. “Maar die context is er vandaag de dag niet meer. Je zou nu zelfs kunnen zeggen dat deze regels de ongelijkheid versterken, omdat erven in de zijlijn veel zwaarder wordt belast dan bijvoorbeeld de grote familievermogens.”

MIDDELVINGER

We moeten onszelf gelukkig prijzen dat we in dit land helemaal vrij zijn om te kiezen of we alleen willen wonen of trouwen, of we al dan niet kinderen krijgen, en met wie we dat doen. Maar hoe vrij zijn we daarin echt, als we zonder kinderen en zonder huwelijk financieel serieus benadeeld worden? Je kunt niet anders dan concluderen dat het huwelijk nog altijd zwaar gesubsidieerd wordt door de overheid.

Jonas* (48) dacht er een tijdje geleden over na om zijn eigen appartement te verkopen en in te trekken in de woning van een alleenstaande goede vriendin. Niet alleen voor de sfeer en de gezelligheid, ook omdat het leven voor een alleenwonende behoorlijk duur is. Omdat Jonas zou delen in de kosten en de klussen die met een huis gepaard gaan, zou hij mede-eigenaar willen worden en zich voor 200.000 euro inkopen. Maar op die inkoop moeten registratierechten van 12 procent betaald worden, wat in dit geval zou neerkomen op 24.000 euro. Mochten de twee trouwen, en ze het huis via een huwelijkscontract in een gemeenschappelijk vermogen onderbrengen, zouden ze hieraan slechts enkele honderden euro kwijt zijn: de prijs van een huwelijkscontract.

**Je kunt niet anders dan
concluderen dat het huwelijk
nog altijd zwaar gesubsidieerd
wordt door de overheid**

Jonas: “Ik zou liever niet trouwen, maar als we daar 24.000 euro mee kunnen besparen, twijfel ik niet. Laat het dan maar mijn opgestoken middelvinger zijn naar het huwelijk als sacraal instituut.”

If you can't beat them, join them: er valt misschien iets voor te zeggen. Iedereen kan tegenwoordig zelf beslissen hoe zijn huwelijk in de praktijk wordt ingevuld, en als het financieel en fiscaal zoveel voordeliger is, waarom zou je het dan niet doen? Een burgerlijk huwelijk is snel geregeld, en als het toch niet werkt, is uit elkaar gaan allang geen schande meer. Het is advies dat ik voor de research van dit stuk van verschillende notarissen heb gehoord.

Aan de andere kant zou het ook niet zo gek zijn om, zeker als vrouw, principieel te weigeren een onderdeel te worden van dit instituut. Waarom zou je in een systeem stappen dat vrouwen eeuwenlang heeft onderdrukt? Pas in 1958 werd in België de handelingsonbekwaamheid van een getrouwde vrouw afgeschaft. Tot dan heerste het idee uit de Code Napoleon: de man was het gezinshoofd, de gehuwde vrouw was gehoorzaamheid verschuldigd aan haar man en ze werd als handelingsonbekwaam beschouwd, wat betekende dat ze geen rechtshandelingen kon stellen zonder toestemming van haar man. Volgens het wetboek van Napoleon was de man superieur aan de vrouw, en moest zij beschermd worden, 'net zoals minderjarigen en zwakzinnigen'. Pas in 1958 hoefden gehuwde vrouwen hun man dus niet langer te gehoorzamen volgens de wet en mochten ze eigen beslissingen nemen, bijvoorbeeld over hun werk. Overigens duurde het nog tot 1976 voor getrouwde vrouwen een eigen bankrekening konden openen zonder toestemming van hun mannen.

Zo heel lang geleden is dat allemaal niet, en volgens sommige feministen werkt deze historische ongelijkheid tussen man en vrouw tot op vandaag door. Dat vrouwen in een heteroseksueel huwelijk nog altijd het merendeel van het huishouden op zich nemen, is hier volgens hen een rechtstreeks gevolg van.

In haar boek *De mythe van het gezin* van Lotte Houwink ten Cate, een Nederlandse historicus en onderzoeker aan de University of London, nog eens samen hoe groot die ongelijkheid in het huishouden is. 'Zorgtaken zijn wereldwijd ongelijk verdeeld tussen mannen en vrouwen. Vrouwen nemen gemiddeld driekwart van de onbetaalde zorgtaken op zich; in geen enkel land ter wereld nemen mannen in gelijke mate deel aan deze taken. Dat heeft onder meer tot gevolg dat de gemiddelde werkdag – bestaande uit betaald en onbetaald werk – voor vrouwen aanzienlijk langer is dan voor mannen.'

Het duurde nog tot 1976 voor getrouwde vrouwen een eigen bankrekening konden openen zonder toestemming van hun mannen

Houwink ten Cate haalt ook de Britse schrijfster Clare Chambers aan. Het door de staat gesponsorde huwelijk verschaft rechten en

privileges aan sommigen, zegt Chambers, terwijl die rechten en privileges ontegensprekend worden aan degenen die erbuiten vallen. De macht van het huwelijk blijft immens, schrijft Houwink ten Cate. 'Het is verleidelijk om te denken dat dat tegenwoordig heel anders is, nu de kerk invloed verloren heeft.' Maar het heeft nog altijd 'het sociale vermogen om diegenen die erbuiten vallen te straffen of onwettig te verklaren'.

Misschien wil ik om al die redenen liever geen getrouwde vrouw zijn. Of een gescheiden vrouw, wanneer het misgaat. Misschien hou ik te veel van het label 'ongetrouwd'. Of moet ik verstandig zijn, mijn middelvinger opsteken en mijn erfgenaam toch een huwelijksaanzoek doen? Om dan heel hard te hopen dat het antwoord nee is?

*(*Karel en *Jonas zijn schuilnamen, hun identiteit is bekend bij de journalist van dit stuk)*